

دیدگاه

موضوع: آیا بخش صنعت پیشران رشد اقتصادی ایران است؟

شماره: ۷۷۶

تاریخ: ۱۳۹۵/۰۹/۱۵

توضیح اجمالی:

رشد تولید ناخالص داخلی ایران از ابتدای برنامه اول توسعه، روندی بطئی و بسیار پرنوسان داشته است که یکی از دلایل آن وابستگی اقتصاد کشور به بخش نفت و برونزا بودن تحولات بازار نفت می باشد. با توجه به شرایط جدید اقتصاد ایران (افت قیمت نفت و کاهش درآمدهای نفتی و به تبع آن کاهش تاثیرگذاری این بخش در اقتصاد ایران، شرایط رکودی حاکم و ...) پاسخگویی به سوالات زیر برای رشد صنعتی آینده کشور بسیار حایز اهمیت است:

۱. کدامیک از زیربخش های اقتصادی پیشران رشد اقتصادی ایران می باشند (آیا بخش صنعت پیشران رشد اقتصادی ایران است)؟
۲. بخش صنعت دارای بیشترین پیوندها و ارتباطات با کدامیک از بخش های اقتصادی است؟
۳. با توجه به شرایط کنونی اقتصاد ایران، تحرک بخش صنعت نیازمند تحرک کدام بخش ها (و چه پیش نیازهایی) است؟
۴. با توجه به شرایط جدید اقتصاد ایران، کدامین زیرگروه های صنعت در آینده می بایست ایجادکننده تحرک در بخش صنعت و رشد اقتصادی کشور باشند؟

با عنایت به آنکه پاسخگویی به سوالات فوق نیازمند بررسی های گسترده ای است، نوشتار حاضر تنها درصدد پاسخگویی به سوال اول می باشد. برای پاسخ به سوال اول به دو شیوه می توان عمل کرد: **روش اول** تحلیل حسابداری است بدان مفهوم که رشد ارزش افزوده و سهم هر بخش از تولید ناخالص مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. براساس جدول (۱) مشاهده می شود که متوسط رشد ارزش افزوده بخش صنعت طی دوره مورد بررسی بالاتر از رشد سایر بخش های اقتصادی است ولی سهم این بخش در مقایسه با سهم برخی بخش ها از جمله خدمات و نفت پایین تر است. به بیان دیگر اگرچه بخش صنعت رشد حقیقی بالاتری نسبت به سایرین داشته است ولی به دلیل سهم پایین آن از تولید ناخالص داخلی، دارای تاثیرگذاری محدودتری در رشد اقتصادی است. بدیهی است در این روش، چون ارتباط متقابل بخش ها و ارتباطات آنها در نظر گرفته نمی شود؛ به طور دقیق پاسخگوی سوال مطروحه نمی باشد.

جدول (۱): رشد ارزش افزوده بخش های اقتصادی و سهم آنها از تولید ناخالص داخلی (درصد)

متوسط رشد ارزش افزوده به قیمت ثابت طی دوره ۱۳۶۸-۹۳	متوسط سهم از تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت طی دوره ۱۳۶۸-۹۳	متوسط سهم از تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری طی دوره ۱۳۶۸-۹۳	
کشاورزی	۳.۴	۷.۳	۹.۳
نفت	۵.۳	۲۳.۳	۱۶.۹
صنعت	۷	۱۲.۹	۱۴.۳
ساختمان	۴.۵	۶.۷	۷.۳
خدمات	۵	۵۰.۶	۵۱.۹

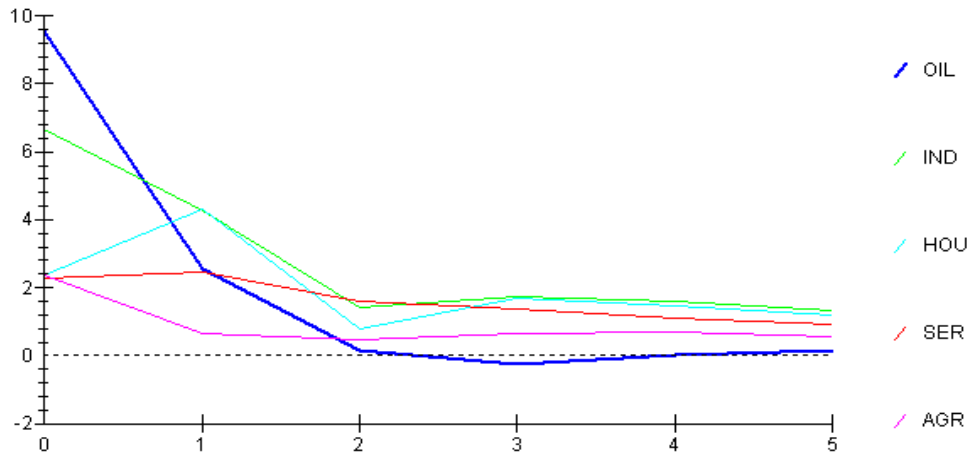
مآخذ: محاسبات جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

- اختلاف جمع ستون ها از رقم ۱۰۰ ناشی از گرد کردن و درنظر نگرفتن کارمزد احتسابی در حساب های ملی است.

روش دوم تحلیل اقتصادی مبتنی بر روش های کمی است که ارتباطات و تاثیرات متقابل بخش ها روی یکدیگر را نیز لحاظ کند. براین اساس با استفاده از مدل خودتوضیح برداری، تاثیرگذاری هر یک از زیربخش های اقتصادی بر رشد اقتصادی طی دوره ۱۳۶۸-۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. برای این منظور تکنه ای به میزان یک انحراف معیار به بخش های اقتصادی وارد شده است و سپس میزان تاثیرگذاری آن بر رشد اقتصادی استخراج شده است. در نمودار (۱) میزان تاثیر تغییر یک انحراف معیاری هر زیربخش اقتصادی بر رشد اقتصادی نمایش داده شده است.

دیدگاه

نمودار (۱): اثر تغییر زیربخش های اقتصادی (به میزان یک انحراف معیار) بر رشد اقتصادی (درصد)

مأخذ: محاسبات پژوهش جاری.

■ محور افقی نشانگر دوره و افق زمانی و محور عمودی نشانگر تاثیرگذاری زیربخش ها بر رشد اقتصادی است.

نتایج ارایه شده در نمودار (۱) نشان می دهد:

- بخش نفت (OIL) دارای بیشترین تاثیر اولیه بر رشد اقتصادی است، اما تاثیر آن ماندگار نیست بلکه گذرا و میرا می باشد (براساس نمودار تاثیر بخش نفت بر رشد اقتصادی پس از یک دوره به سمت صفر میل می کند).
- بخش صنعت (IND) و ساختمان (HOU) به ترتیب تاثیر بالا و ماندگاری بر رشد اقتصادی کشور دارند. نکته اساسی آنکه رشد بخش صنعت ارتباط تنگاتنگی با رشد بخش ساختمان دارد، بدان مفهوم که بخشی از رشد بخش صنعت وابسته به بخش ساختمان است (لذا رونق بخش صنعت تا حدودی از بخش ساختمان تاثیر می پذیرد).
- بخش خدمات (SER) و کشاورزی (AGR) نیز در رتبه های بعدی تاثیرگذاری بر رشد اقتصادی کشور می باشند. گفتنی است رشد بخش خدمات به شدت وابسته به حجم فعالیت های اقتصادی بخش های مولد نظیر رشد بخش صنعت می باشد. لذا بدون رونق در بخش های مولد نمی توان انتظار رشد در بخش خدمات داشت.

نکات کلیدی:

- بخش نفت تاثیرگذاری اولیه بالا اما با ماندگاری پایین بر رشد اقتصادی کشور دارد (دلیل این امر پیوندهای محدود با سایر بخش ها و شیوه استفاده از درآمدهای نفتی می باشد که حتی در مواردی تاثیرگذاری منفی بر بخش تولید داشته است). بخش های صنعت و ساختمان به دلیل پیوند با یکدیگر دارای تاثیر و ماندگاری بالا بر رشد اقتصادی کشور هستند (دلیل این امر پیوندها و ارتباطات وسیع این بخش ها با سایر بخش های اقتصادی است).
- بخش های صنعت و ساختمان بخش های پیشران کشور برای خروج از رکود فعلی محسوب می شوند، لذا برنامه ریزی برای تحریک این بخش ها می بایست در اولویت قرار گیرد.